



Jagoda Sobczak  
Uniwersytet Warszawski  
ORCID: 0009-0008-2627-4735  
e-mail: sobczak.jagoda@gmail.com



## Czy w polskim prawie karnym procesowym jest miejsce na nowy warunkowy tryb wnioskowy ścigania przestępstwa wprowadzony w art. 12 § 4 k.p.k.?

### Streszczenie

Nowelizacja Kodeksu karnego z 7 lipca 2022 roku wprowadziła do Kodeksu postępowania karnego art. 12 § 4, który pozwala na ściganie przestępstwa groźby karalnej pomimo braku wniosku o ściganie, pod warunkiem że niezłożenie wniosku wynika z obawy pokrzywdzonego przed odwetem albo przemawia za tym interes społeczny. W opracowaniu posłużono się metodą dogmatyczną, analityczną oraz komparatystyczną, których wybór został zdeterminowany celem pracy. Autorka zestawiała ten nowy tryb ścigania z obowiązującymi dotychczas trybami ścigania przestępstw publicznoskargowych z urzędu oraz na wniosek, w szczególności przywołując dogmatyczne przesłanki istnienia trybu wnioskowego. Ocenie została poddana legislacyjna poprawność oraz celowość nowego artykułu kodeksu, również w kontekście historycznym przez przywołanie zmian dotyczących trybu ścigania za przestępstwo groźby karalnej. Mimo krytycznej oceny przepisu autorka przedstawiła argumenty za wprowadzeniem warunkowego trybu wnioskowego ścigania przestępstwa do polskiego prawa karnego procesowego.

**Słowa kluczowe:** wniosek o ściganie, groźby karalne, interes społeczny

## Wprowadzenie

Wraz z nowelizacją Kodeksu karnego (dalej: k.k.)<sup>1</sup> z 7 lipca 2022 roku wprowadzony został przez ustawodawcę do porządku prawnego art. 12 § 4 Kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.), o brzmieniu:

[w] sprawie o przestępstwo z art. 190 § 1 Kodeksu karnego można wszcząć i prowadzić postępowanie pomimo niezłożenia wniosku o ściganie, jeżeli zachodzi duże prawdopodobieństwo, że niezłożenie wniosku wynika z obawy pokrzywdzonego przed odwetem albo jeżeli przemawia za tym interes społeczny. W takim przypadku postępowanie do czasu prawomocnego zakończenia toczy się z urzędu.

Uregulowanie zawiera nowy, niewystępujący dotąd w polskim prawie tryb ścigania przestępstwa gróźb karalnych z art. 190 Kodeksu karnego:

[k]to grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub na szkodę osoby dla niej najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w osobie, do której została skierowana lub której dotyczy, uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Zmiana trybu ścigania przestępstwa groźby karalnej skłania do refleksji nad jej zasadnością oraz poprawnością legislacyjną wprowadzającego ją przepisu. Artykuł 12 § 4 k.p.k. budzi wiele zastrzeżeń związanych z nieprzedstawieniem przez ustawodawcę *ratio legis* jego wprowadzenia. Aby uczynić rozważania pełniejszymi i bardziej uniwersalnymi, należy ocenić, czy w polskim prawie karnym procesowym mógłby funkcjonować nowy warunkowy tryb wnioskowy, a jeśli tak, to względem jakich przestępstw mógłby znaleźć zastosowanie.

## Geneza podziału przestępstw na publicznoskargowe i prywatnoskargowe

Aby ocenić zasadność wprowadzenia warunkowego wnioskowego trybu ścigania, w pierwszej kolejności należy wskazać, jakie przesłanki stoją za wprowadzeniem do porządku prawnego podziału na przestępstwa publicznoskargowe, ścigane z urzędu i na wniosek, oraz przestępstwa prywatnoskargowe, a także w jaki sposób w ten podział mógłby wpisać się nowy warunkowy tryb ścigania wnioskowego. Tryb ścigania stanowi określony przez prawa porządek wszczynania i kontynuowania

---

<sup>1</sup> Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2600), art. 12 § 4.

postępowania karnego<sup>2</sup>. Określenie trybu ścigania danego czynu zabronionego następuje na podstawie prawa karnego materialnego, natomiast dla procesu karnego określenie trybu ścigania ma znaczenie dla dopuszczalności prowadzenia procesu. W przypadku przestępstw wnioskowych oznacza to, że brak wniosku o ściganie stanowi negatywną przesłankę procesową (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.)<sup>3</sup>.

Podział ten ma czysto doktrynalny charakter. Kodeks karny nie zawiera żadnej dyrektywy, zgodnie z którą miałyby następować przyporządkowanie danego czynu zabronionego do ścigania względnie lub bezwzględnie wnioskowego czy ścigania z urzędu<sup>4</sup>. Przyporządkowanie danego przestępstwa wnioskowemu trybowi ścigania czy też ścigania z urzędu przez ustawodawcę stanowi jednak asumpt do dogmatycznej analizy zasadności i spójności legislacyjnych rozstrzygnięć ustawodawcy.

### Istota ścigania przestępstw z urzędu i na wniosek

Jedną z naczelných zasad polskiego postępowania karnego jest zasada oficjalności. Tym samym to na państwie spoczywa inicjatywa ścigania przestępstw. Ściganie odbywa się z urzędu, niezależnie od zgody lub woli pokrzywdzonego<sup>5</sup>. Uzasadnieniem dla zasady ścigania z urzędu jest przede wszystkim to, w jaki sposób obecnie pojmowane są zasady państwa prawa. Przerzucenie na państwo ścigania oraz karnia za popełnione przestępstwo wynika niejako z troski wspólnoty tworzącej państwo o przestrzeganie norm, tak aby nie dochodziło do samopomocy czy zemsty prywatnej lub rodowej, a także z troski o obywatela, który nie zawsze jest zdolny do samodzielnej obrony<sup>6</sup>. Wyjątkiem od zasady ścigania z urzędu są natomiast przestępstwa prywatnoskargowe, a więc czyny karalne o mniejszym znaczeniu lub które w sposób mniej dotkliwy naruszają interes publiczny.

Według S. Waltośa, a także A. Murzynowskiego istotne ograniczenie zasady oficjalności stanowi instytucja ścigania na wniosek pokrzywdzonego<sup>7</sup>. Przestępstwa wnioskowe określone w Kodeksie karnym można podzielić na dwie grupy

2 M. Siewierski, J. Tylman, M. Olszewski, *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1971, s. 83.

3 J. Skorupka, *Proces karny*, Warszawa 2020, s. 256.

4 J. Kluza, *Prowadzenie postępowania z urzędu mimo braku wniosku o ściganie w sprawie o przestępstwo z art. 190 § 1 k.k. na podstawie art. 12 § 4 k.p.k.*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 6, s. 69–78.

5 A. Murzynowski, *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1994, s. 143–144.

6 I.B. Nestor, *Wnioskowy tryb ścigania przestępstw w polskim i niemieckim prawie karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2001, z. 4, s. 92.

7 S. Waltoś, *Naczelné zasady procesu karnego*, Warszawa 1999, s. 83; A. Murzynowski, *Istota...*, s. 144–145.

w zależności od okoliczności, które uzasadniają ich wnioskowość. Do pierwszej grupy należą przestępstwa bezwzględnie wnioskowe, w przypadku których w każdym wypadku wymagane jest złożenie wniosku o ich ściganie (np. art. 160 § 5 k.k. – nieumyślne narażenie człowieka na niebezpieczeństwo; art. 192 § 2 k.k. – zabieg leczniczy bez wymaganej zgody; art. 266 § 3 k.k. – ujawnianie informacji w związku z wykonywaną funkcją)<sup>8</sup>. Drugą grupę stanowią przestępstwa względnie wnioskowe, w przypadku których „tylko w okolicznościach wskazanych w przepisie prawa materialnego wymagane jest złożenie wniosku, w pozostałych zaś przypadkach ściganie następuje z urzędu” (np. art. 278 § 4 k.k. – kradzież na szkodę osoby najbliższej)<sup>9</sup>. Zaliczenie określonej kategorii przestępstw do wnioskowego trybu ścigania uzasadnione jest według L. Gardockiego: ochroną interesów osoby pokrzywdzonej, która może nie życzyć sobie ścigania sprawcy, uznając, że rozpatrywanie sprawy będzie dla niej dodatkową krzywdą, oraz niewielką wagę czynu (np. uszkodzenie rzeczy z art. 288 k.k.), z czego wynika pozostawienie pokrzywdzonemu wstępnej oceny o istnieniu potrzeby jego ścigania, a jednocześnie trudności w ściganiu tego typu deliktów w ramach trybu prywatnoskargowego<sup>10</sup>. Natomiast według J. Grajewskiego jest to względem na szczególny, nadrzędny, osobisty interes pokrzywdzonego, względem na powiązanie pokrzywdzonego ze sprawcą (szczególnie osobisty stosunek)<sup>11</sup>. Wydaje się więc, że w tej kategorii przestępstw zamysłem ustawodawcy jest chęć ochrony interesu indywidualnego, a tryb ścigania wnioskowego stanowi tego wyraz<sup>12</sup>. Tym samym tryb wnioskowy, podobnie jak tryb prywatnoskargowy, stanowi rozwiązanie kolizji między interesem społecznym a indywidualnym na rzecz tego drugiego<sup>13</sup>.

Ze względu na wcześniej obowiązujący charakter procesu typu inkwizycyjnego, który ze swej istoty uniemożliwiał funkcjonowanie instytucji ścigania na wniosek, jej pojawienie się w europejskim ustawodawstwie przypada dopiero na początek XIX wieku<sup>14</sup>. Warto zauważyć, że obecnie w doktrynie istnieje tendencja do uznawania interesu prywatnego jako wartości prymarnej, górującej nad interesem

8 S. Waltoś, *Naczelne...*, s. 83. A. Murzynowski, *Istota...*, s. 144.

9 J. Kluza, *Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2018, nr 2, s. 122.

10 L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2000, s. 59.

11 J. Grajewski, *Ściganie na wniosek pokrzywdzonego w świetle projektów kodyfikacji prawa karnego*, „Państwo i Prawo” 1992, nr 6, s. 56.

12 J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2020, s. 292.

13 J. Grajewski, *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2001, s. 12.

14 R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny Część ogólna*, Kraków–Lublin 1999, s. 67.

ogółu społeczeństwa. Pogląd ten znalazł odzwierciedlenie w znacznym rozszerzeniu zakresu przestępstw w Kodeksie karnym z 1997 roku, których ściganie zostało uzależnione od wniosku pokrzywdzonego, wówczas gdy przestępstwo popełniono na szkodę osoby najbliższej w porównaniu do wcześniejszych uregulowań kodeksowych<sup>15</sup>.

### **Analiza i ocena wprowadzenia art. 12 § 4 k.p.k.**

Na początku rozważań zasadne zdaje się dokonanie oceny legislacyjnej poprawności i celowości nowego trybu ścigania względem przestępstwa groźby karalnej z art. 12 § 4 k.p.k. Zgodnie z uregulowaniem prokurator może wszcząć postępowanie przygotowawcze bez wniosku pokrzywdzonego, jeżeli spełnione są przesłanki dużego prawdopodobieństwa, że niezłożenie wniosku wynika z obawy pokrzywdzonego przed odwetem, albo jeżeli przemawia za tym interes społeczny. Na krytykę zasługuje nieuzasadnienie tak fundamentalnej zmiany, jaką jest wprowadzenie nowego rodzaju warunkowego trybu ścigania wnioskowego<sup>16</sup>. Budzi to obawy, że zmiana ma charakter instrumentalnego wykorzystania prawa, a nie faktycznej chęci ochrony interesu pokrzywdzonego. Tym bardziej, że dotyczy tylko jednego rodzaju przestępstwa, jakim jest groźba karalna, a przesłanki stosowania art. 12 § 4 k.p.k. są nieostre i umożliwiają prokuratorowi arbitralne stosowanie prawa. Pierwsza z przesłanek, czyli duże prawdopodobieństwo, że niezłożenie wniosku wynika z obawy pokrzywdzonego przed odwetem, wydaje się znajdować uzasadnienie w faktycznej ochronie interesu pokrzywdzonego, który wyłącznie na skutek lęku przed swoim oprawcą nie składa wniosku o wszczęcie postępowania. Jest to jednak przesłanka na tyle nieostra, a prokurator nie dysponuje żadnymi środkami, aby móc ją zweryfikować, że staje się ona głównie fasadowa, tym bardziej że może być konsumowana przez znacznie szerszą przesłankę działania ze względu na interes społeczny. W doktrynie podnosi się, że przesłanka interesu społecznego powinna być rozumiana tak samo jak w art. 60 § 1 k.p.k., dotyczącym wszczęcia postępowania w sprawie o czyn prywatnoskargowy przez prokuratora<sup>17</sup>. Jest to przesłanka nieostra i bardzo szeroka. Według J. Czekała: „Interes społeczny w ściganiu przestępstw prywatnoskargowych zachodzi wówczas, gdy czyn przestępny godzi bezpośrednio nie tylko w chronione prawem interesy pokrzywdzonego, ale także w dobra

<sup>15</sup> M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Komentarz do art. 278 k.k.*, w: A. Zoll (red.), *Komentarz do k.k. Część szczególna*, t. 3, Kraków 1999, art. 278 teza 9; I.B. Nestor, *Wnioskowy...*, s. 89.

<sup>16</sup> Sejm IX kadencji, druk sejmowy nr 2024.

<sup>17</sup> J. Kluza, *Prowadzenie...*, s. 69–78.

ogólne”<sup>18</sup>. Wśród przesłanek wskazujących na interes społeczny z art. 60 § 1 k.p.k. podnosi się m.in. chuligański charakter czynu, złośliwość działania czy bezradność pokrzywdzonego<sup>19</sup>. Ze względu na nieostrość obu przesłanek może dochodzić do sytuacji nierównego traktowania podmiotów znajdujących się w takiej samej sytuacji faktycznej, jednak na skutek odmiennej oceny prokuratora potraktowanych w sposób różny, tj. wobec jednej osoby dojdzie do wszczęcia postępowania, a następnie skierowania aktu oskarżenia, a wobec innej nie. Dodatkowo na skutek tak ocennych przesłanek może dochodzić do zagrożenia wszczynania i prowadzenia postępowań wbrew samym pokrzywdzonym<sup>20</sup>. Warto zaznaczyć, że ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie rozwiązań kontrolnych dla sądu pod względem oceny prawidłowości zastosowania przez organ ścigania wskazanych przesłanek<sup>21</sup>.

### Zmiany w ściganiu przestępstwa gróźb karalnych

Przechodząc do jedynego przestępstwa, co do którego ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie nowego warunkowego trybu wnioskowego, czyli groźby karalnej, należy zauważyć, że nie zawsze miało ono charakter przestępstwa ściganego na wniosek. Zarówno w Kodeksie karnym z 1932 roku, jak i Kodeksie karnym z 1969 roku groźba karalna ścigana była z urzędu<sup>22</sup>. Zgodnie z uzasadnieniem rządowego projektu Kodeksu karnego z 1997 roku zmiana trybu ścigania na wnioskowy została podyktowana tym, że

[p]rzepisy nowego kodeksu karnego eliminują niekonsekwencje występujące w kodeksie karnym z 1969 r. związane z trybem ścigania. Nie da się bowiem wytłumaczyć, dlaczego przestępstwo określone w art. 166 k.k. z 1969 r.<sup>23</sup> ścigane było z urzędu, podczas gdy

18 M. Czekaj, *Ingerencja prokuratora w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 7–8, s. 48.

19 K. Dudka, M. Mozgawa, *Ingerencja prokuratora w ściganie przestępstw prywatnoskargowych*, w: A. Siemaszko (red.), *Stosowanie prawa. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości*, Warszawa 2011, s. 454.

20 Opinia Stowarzyszenia Lex Super Omnia do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk 762) – opracowana przez: E. Janczur, G. Stanek, A. Antoniak-Drożdż, P. Burzyńskiego, A. Satszaka, D. Mrozowskiego, s. 21, Lex Super Omnia, 12.07.2022 r., <https://lexso.org.pl/2022/07/19/opinia-stowarzyszenia-lex-super-omnia-do-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-karny-oraz-niektorych-innych-ustaw-druk-762/> (dostęp 18.12.2023).

21 M. Kurowski, *Komentarz do art. 12 k.p.k.*, w: D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, wyd. VII, Warszawa 2024.

22 K. Nazar-Gutowska, *Groźba bezprawna w polskim prawie karnym*, Warszawa 2012, s. 231.

23 Groźba karalna – przepis autorki.

przestępstwo określone w art. 167 k.k. z 1969 r.<sup>24</sup> w wielu przypadkach konsumujące poprzednie, ścigane było na wniosek pokrzywdzonego<sup>25</sup>.

Trafnie punktuje niekonsekwencję w uzasadnieniu powyższej zmiany K. Nazar-Gutowska, zauważając, że przestępstwo zmuszania w Kodeksie karnym z 1969 roku ścigane było na wniosek pokrzywdzonego, a w obecnie obowiązującym Kodeksie karnym ścigane jest z urzędu<sup>26</sup>. W literaturze podnosi się, że ściganie przestępstw na wniosek osoby pokrzywdzonej jest ustawowym wyrazem docenienia interesu indywidualnego. Niektórzy autorzy podkreślają, że tak właśnie jest w przypadku groźby karalnej, która ma wybitnie indywidualny charakter doznań pokrzywdzonego<sup>27</sup>. Wydaje się jednak, że taka konstatacja jest zbyt prosta. Występują bowiem groźby, które mogą godzić również w interes ogółu społeczeństwa ze względu na stopień społecznej szkodliwości, jak np. zagrożenie zabójstwem, uszkodzeniem ciała, rozbojem. Powinno się od nich odróżnić groźby wypowiedziane np. w kłótni sąsiedzkiej, tzw. pogroźki, które mają małe prawdopodobieństwo urzeczywistnienia się i służą bardziej rozładowaniu emocji<sup>28</sup>. W świetle powyższego warte rozważenia byłoby także zaproponowane przez K. Daszkiewicz rozwiązanie, aby groźba karalna była ścigana w takim trybie, w jakim ścigane jest przestępstwo, którego popełnieniem sprawca grozi<sup>29</sup>.

## Ocena zasadności wprowadzenia warunkowego trybu wnioskowego

Odpowiedź na pytanie, czy w polskim prawie karnym procesowym jest miejsce na nowy warunkowy tryb wnioskowy ścigania przestępstwa, wprowadzony w art. 12 § 4 k.p.k., wydaje się negatywna, jeżeli odnosimy się do obecnie obowiązującego stanu prawnego i funkcjonującego w nim art. 12 § 4 k.p.k., a w szczególności do formy, w jakiej został on wprowadzony. Samo dodanie art. 12 § 4 k.p.k. należy ocenić krytycznie ze względu na zbyt szerokie przesłanki jego stosowania oraz brak

24 Zmuszanie – przypis autorki.

25 Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego, w: *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997, s. 195.

26 K. Nazar-Gutowska, *Groźba...*, s. 232.

27 J. Wojciechowska, *Przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz czci i nietykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego*, w: B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska (red.), *Kodeks Karny, Komentarz*, Warszawa 2001, s. 40.

28 K. Nazar-Gutowska, *Groźba...*, s. 232.

29 K. Daszkiewicz-Paluszyńska, *Groźba w polskim prawie karnym*, Warszawa 1958, s. 66.

uzasadnienia poprzedzonego dogłębną analizą zasadności wprowadzenia upoważnienia dla prokuratora do wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie o przestępstwo ścigane na wniosek mimo braku wniosku. Warte rozważenia jest wprowadzenie tego typu trybu ścigania do polskiego porządku prawnego ze względu na kolizję interesu pokrzywdzonego i interesu ogólnego, której rozstrzygnięcie w niektórych typach przestępstw, jak np. groźby karalnej, jest niejednoznaczne. Należy zauważyć, że niektóre państwa, np. Niemcy, poza podstawowym podziałem na tryb ścigania z urzędu i na wniosek uwzględniają też warunkowy tryb wnioskowy. Przestępstwa ścigane w tym trybie to np. ekshibicjonizm – § 180 ust. 2 StGB, umyślne oraz nieumyślne uszkodzenie ciała – § 230 StGB, kradzież i sprzeniewierzenie rzeczy niewielkiej wartości – § 248 a StGB czy różne odmiany uszkodzenia rzeczy z § 303–303 b StGB. Są to przestępstwa, w których organ prowadzący postępowanie wkracza z urzędu, jeżeli uzna to za niezbędne ze względu na „szczególny interes publiczny”, czyniąc tym samym wymóg złożenia wniosku o ściganie zbędnym<sup>30</sup>. Na przykładzie niemieckim można zauważyć, że przesłanka wszczęcia postępowania przez właściwy organ mimo braku wniosku w porównaniu do dwóch przesłanek z art. 12 § 4 k.p.k. jest zdecydowanie węższa, nadal jednak jest to klauzula generalna, której ocena jest zależna od organu. Aby ocenić, czy w danej sprawie występuje „szczególny interes publiczny”, prokurator zobligowany jest do skorzystania z wytycznych zawartych w RiStBV<sup>31</sup>, dotyczących interpretacji danego przestępstwa. W praktyce jednak przyjęło się, że prokurator ma możliwość wykroczenia poza wskazane wytyczne. Taka możliwość oraz brak kontroli sądowej – podobnie jak w Polsce – sprawiają, że same rozwiązania proceduralne nie zapewniają należytej ochrony prawnej jednostce i mogą prowadzić do arbitralnych decyzji prokuratora. Tym niemniej potrzeba funkcjonowania instytucji warunkowego trybu wnioskowego w Niemczech zasadniczo nie jest kwestionowana, w doktrynie postuluje się natomiast zwiększenie bezpieczeństwa prawnego jednostki poprzez możliwość sądowej weryfikacji zaistnienia wskazanej w przepisie przesłanki<sup>32</sup>. Zarówno przykład niemiecki, jak i polski pokazują, że przed wprowadzeniem takiego rozwiązania konieczne jest przeprowadzenie konsultacji społecznych, dogłębnej analizy celowości takiej zmiany zawartej w uzasadnieniu, a także wytycznych skierowanych do prokuratorów, tak aby przesłanki jego stosowania były pojmowane w sposób homogeniczny.

30 I.B. Nestor, *Wnioskowy...*, s. 97–98.

31 Richtlinien für das Strafverfahren und das Bußgeldverfahren.

32 M. Linke, *Das besondere öffentliche Interesse an der Strafverfolgung bei relative Antragsdelikten*, Berlin 2021, s. 50–60.



Nie jest zrozumiałe, dlaczego ustawodawca zdecydował się wprowadzić instytucję warunkowego trybu wnioskowego ścigania tylko względem przestępstwa groźby karalnej. Należałoby rozważyć rozszerzenie rozwiązania przyjętego w art. 12 § 4 k.p.k. na wszystkie przestępstwa ścigane na wniosek, ponieważ w przypadku innych przestępstw ściganych na wniosek niezłożenie wniosku również może być podyktowane obawą przed odwetem czy może za tym przemawiać interes społeczny<sup>33</sup>. W związku z tym ograniczenie omawianego rozwiązania tylko względem jednego przestępstwa jawi się jako niekonsekwencja ustawodawcy.

Nie sposób zgodzić się z podnoszonymi przez część doktryny opiniami, że wprowadzenie rozwiązania warunkowego trybu wnioskowego stanowi „uszcześliwianie pokrzywdzonego na siłę”<sup>34</sup> czy też że jego konsekwencją może być nawet wtórna wiktymizacja pokrzywdzonego<sup>35</sup>. Należy zauważyć, że nie sam tryb ścigania stanowi problem dla powyższych zjawisk, lecz brak odpowiedniego przeszkolenia po stronie organów procesowych i uwrażliwienia ich na problemy, z jakimi mogą borykać się pokrzywdzeni. Przyjmując powyższy punkt widzenia, na podstawie wnioskowania *per analogiam* także w przestępstwach ściganych z urzędu moglibyśmy mówić o ewentualnym „uszcześliwianiu pokrzywdzonego na siłę”. W tej sytuacji również możemy podnieść argumenty, że państwo ingeruje w sferę prywatności i niejako decyduje za osobę pokrzywdzoną o tym, czy postępowanie będzie wszczęte oraz czy osoba pokrzywdzona zostanie jego stroną, narażając ją tym samym na prawdopodobieństwo stania się ofiarą wtórnej wiktymizacji poprzez konieczność odtwarzania przykrych dla niej wspomnień, które mogą spotkać się z nie zawsze adekwatną oceną organów procesowych. Tego rodzaju argumenty wydają się być łatwą wymówką skutkującą uwolnieniem organów państwowych z obowiązku działania i przerzucają tym samym odpowiedzialność za ściganie przestępstwa na osobę pokrzywdzoną, która nie zawsze dysponuje odpowiednią wiedzą oraz siłą sprawczą, aby móc w sposób najbardziej dla siebie korzystny zareagować.

<sup>33</sup> M. Mozgawa, *Komentarz do art. 12 k.p.k.*, w: M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.

<sup>34</sup> P. Czarnecki, *Najnowsza nowelizacja procedury karnej z 7.07.2022 r. – bez ładu, bez składu, bez pomysłu*, 20.12.2022 r., <https://karne24.com/najnowsza-nowelizacja-procedury-karnej-z-7-07-2022-r-bez-ladu-bez-skladu-bez-pomyslu/> (dostęp 18.12.2023).

<sup>35</sup> C. Kulesza, *Komentarz do art. 12 k.p.k.*, w: K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2023.

## Wnioski

W obecnym porządku krajowym obowiązuje ugruntowany podział trybu ścigania przestępstw publicznoskargowych – na wniosek i z urzędu. Omawiany warunkowy wnioskowy tryb ścigania stanowi połączenie obu powyższych trybów. Podobne rozwiązanie funkcjonuje z powodzeniem w innych państwach, przykładem tego są chociażby Niemcy. Funkcjonowanie omawianego trybu ścigania w innym państwie nie może jednak stanowić koronnego argumentu dla jego wprowadzenia. Należy podkreślić, że wprowadzenie nowej instytucji warunkowego wnioskowego trybu ścigania powinno zostać podbudowane silnymi racjami natury aksjologicznej. W związku z tym nie sposób zaakceptować braku uzasadnienia dla tak diametralnej zmiany, jaką było wprowadzenie art. 12 § 4 k.p.k. do polskiego porządku prawnego. Na negatywną ocenę zasługują również nieostre przesłanki jego stosowania oraz to, że omawiana instytucja odnosi się wyłącznie do przestępstwa groźby karalnej. Sama instytucja warunkowego wnioskowego trybu ścigania wydaje się być rozsądnym rozwiązaniem i warto byłoby rozważyć zasadność zastosowania jej względem określonej kategorii przestępstw lub nawet rozszerzenie jej stosowania wobec wszystkich przestępstw ściganych na wniosek.

## Bibliografia

- Czarnecki P., *Najnowsza nowelizacja procedury karnej z 7.07.2022 r. – bez ładu, bez składu, bez pomysłu*, <https://karne24.com/najnowsza-nowelizacja-procedury-karnej-z-7-07-2022-r-bez-ladu-bez-skladu-bez-pomyslu>.
- Czekaj M., *Ingerencja prokuratora w sprawach o przestępstwa prywatnoskargowe*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 7–8.
- Daszkiewicz-Paluszynska K., *Groźba w polskim prawie karnym*, Warszawa 1958.
- Dąbrowska-Kardas M., Kardas P., w: A. Zoll (red.), *Komentarz do k.k. Część szczególna*, t. 3, Kraków 1999.
- Dudka K., Mozgawa M., *Ingerencja prokuratora w ściganie przestępstw prywatnoskargowych*, w: A. Siemaszko (red.), *Stosowanie prawa. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości*, Warszawa 2011.
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 2000.
- Grajewski J., *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2001.
- Janczur E., Stanek G., Antoniuk-Drożdż A., Burzyński P., Satszak A., Mrozowski D., *Opinia Stowarzyszenia Lex Super Omnia do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk 762)*, <https://lexso.org.pl/2022/07/19/opinia-stowarzyszenia-lex-super-omnia-do-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-karny-oraz-niektorych-innych-ustaw-druk-762>.

- Kluza J., *Prowadzenie postępowania z urzędu mimo braku wniosku o ściganie w sprawie o przestępstwo z art. 190 § 1 k.k. na podstawie art. 12 § 4 k.p.k.*, „Przeгляд Prawa Publicznego” 2023, nr 6.
- Kluza J., *Wniosek o ściganie przestępstwa w procesie karnym*, „Przeгляд Prawno-Ekonomiczny” 2018, nr 2.
- Kmieciak R., Skrętowicz E., *Proces karny. Część ogólna*, Kraków–Lublin 1999.
- Kulesza C., w: K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2023.
- Kurowski M., *Komentarz do art. 12 k.p.k.*, w: D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, wyd. VII, Warszawa 2024.
- Linke M., *Das besondere öffentliche Interesse an der Strafverfolgung bei relative Antragsdelikten*, Berlin 2021.
- Mozgawa M., w: M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.
- Murzynowski A., *Istota i zasady procesu karnego*, Warszawa 1994.
- Nazar-Gutowska K., *Groźba bezprawna w polskim prawie karnym*, Warszawa 2012.
- Nestor I. B., *Wnioskowy tryb ścigania przestępstw w polskim i niemieckim prawie karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2001, z. 4.
- Siewierski M., Tylman J., Olszewski M., *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1971.
- Skorupka J., *Proces karny*, Warszawa 2020.
- Waltoś S., *Naczelné zasady procesu karnego*, Warszawa 1999.
- Warylewski J., *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2020.
- Wojciechowska J., w: B. Kunicka-Michalska, J. Wojciechowska (red.), *Przestępstwa przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności oraz czci i nietykalności cielesnej. Rozdziały XXIII, XXIV, XXV i XXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2001.

## **Is there room for a new mode of conditional prosecution motion in Polish criminal procedure law as introduced in Article 12(4) of the Code of Criminal Procedure?**

### **Abstract**

The amendment to the Criminal Code on 7 July 2022 added Article 12(4) to the Code of Criminal Procedure. This article allows for the prosecution of a criminal threat even without a motion, under certain conditions. These conditions include the victim's fear of retaliation or the public interest at stake. The study of the law in force, an analysis and comparison were

methods employed to write this paper. The author juxtaposed the amendment with existing modes of prosecuting crimes *ex officio* and upon a complaint, particularly highlighting the reasons for having a motion-based mode. The article also evaluates the legislative correctness and purpose of the new article and its historical context by referring to changes in the mode of prosecution of criminal threats. Although the provision gathered some criticism, the author presented arguments for introducing a conditional motion-based mode of prosecuting this crime into Polish procedural criminal law.

**Keywords:** motion for prosecution, criminal threats, public interest

#### CYTOWANIE

Sobczak J., *Czy w polskim prawie karnym procesowym jest miejsce na nowy warunkowy tryb wnioskowy ścigania przestępstwa wprowadzony w art. 12 § 4 k.p.k.?*, „Acta Iuris Stetinensis” 2024, nr 4 (50), 121–132, DOI: 10.18276/ais.2024.50-08.